

skog, vatten, jord och underjord

LIBERAL POLITIK FÖR HÅLLBAR MARKANVÄNDNING

En rapport från LUF:s miljöpolitiska arbetsgrupp för hållbar markanvändning

Om rapporten

Rapporten är skriven av Liberala ungdomsförbundets miljöpolitiska arbetsgrupp som har bestått av Albin Norqvist Karlsson, Elsa Nordström, Amanda Månsson och Henning Rinne, under ledning av Hedvig Lindgren, miljö - och kulturpolitisk talesperson och Viktor Karlsson, klimat- och vårdpolitisk talesperson.

skog, vatten, jord och underjord

LIBERAL POLITIK FÖR HÅLLBAR MARKANVÄNDNING

Liberala ungdomsförbundets miljöpolitiska arbetsgrupp

Copyright Liberala ungdomsförbundet 2023

Omslag och layout: Cecilia Modig

www.luf.se

info@romb.luf.se

Sammanfattning

Statens planering och reglering av hur människor använder sin egen mark har gått för långt. För att få en friare och effektivare markanvändning behövs mer privat ägande och färre statliga pekpinnar. Gränsen för rätten att använda sin egendom går där handlandet tydligt kränker någon annans frihet. Eftersom klimatförändringar och förstörda ekosystem radikalt försämrar möjligheterna till liv på jorden inskränks andras friheter. Därför är det liberalt att värdera klimatnytta och ekosystemtjänster.

I denna rapport presenteras 20 liberala reformer för skogen, vattnet, jorden och underjorden:

- Avveckla Sveaskog AB
- Tillåt uranbrytning i Sverige
- Motverka överimplementeringen av vattendirektivet
- Avskaffa jordbrukssubventionerna
- Avskaffa fiskesubventionerna
- Förbjud bottentrålning i de marina reservaten
- Se till att markägarnas formella skydd av skog bygger på frivillighet
- Liberalisera lagarna för labbkött och genmodifierade grödor
- Gör ersättningsystemet för våtmarker enhetligt och mer klimatstyrt
- Ersätt jordbrukare för ökad kolsänka genom biokol
- Ersätt skogsbrukare för ökad kolsänka genom beskogning
- Ta bort strandskyddet
- Ta bort kommunernas möjlighet att kräva marklov
- Återstarta omprövningen av vattenkraftverkens miljötillstånd
- Gör myndigheter till första instans för alla miljötillstånd
- Ställ krav på myndigheter att delta i samrådet för att få medverka i domstolsprövning
- Avskaffa de regionala vattenmyndigheterna
- Skapa ett handelssystem mot övergödning i Östersjön
- Inför marknadsmässiga taxor för vatten och avlopp
- Ställ krav på återvinning av kritiska omställningsmetaller på EU-nivå

Innehåll

Mark, miljö och frihet	7
Skog	9
Vatten	14
Jord	18
Underjord	23
Referenser	26

Mark, miljö och frihet

Så länge människan har funnits har vi bott på planeten jorden. Här finns allt som behövs för mänskligt liv; luft som går att andas, vatten som går att dricka och mat som går att äta. Dessutom finns material och energi som kan bygga våra samhällen. Jordens yta täcks av mark och vatten. Eftersom planetens yta är begränsad måste människan förhålla sig till att mark och vatten är begränsade resurser.

Liberalismen värnar människors frihet och i denna frihet ingår ägande och förvaltning av mark. En tydligt definierad äganderätt skapar tillit i affärsrelationer och stärker ekonomin. Samtidigt bör statens ägande och planerande av mark minimeras. Istället för planekonomi, överreglering, tvingande lagstiftning och byråkrati behövs marknadsekonomi, äganderätt, tillit och spontan ordning. Människor tenderar att ta väl hand om det de själva äger.

Gränsen för rätten att använda sin egendom går där en individs agerande kränker någon annans frihet. Ett viktigt sådant exempel är utsläpp av växthusgaser som skapar ofrihet i form av klimatförändringar, naturkatastrofer och ofrivilliga migrationsströmmar. Därför är det liberalt att åta utsläpparna betala för klimatskadan. Det kan göras genom att beskatta utsläppen eller genom att sätta en maxgräns för utsläppen och låta aktörer köpa rätten att släppa ut, så kallade utsläppsrätter

Ett annat exempel på hur markanvändning kan användas till att kränka andras frihet är miljöförstörelse. Utan ekosystem med pollinering, vattenrening och fotosyntes blir det svårt att äta, dricka och andas. Därför är det liberalt att värdera ekosystemtjänster. Till skillnad från koldioxidutsläpp är naturvärden väldigt svåra att mäta och sätta ett pris på. Värdet av ekosystemtjänster kan därför istället värnas genom frivilligt skyddade områden och grundläggande miljökrav för resursanvändningens konsekvenser.

Skog

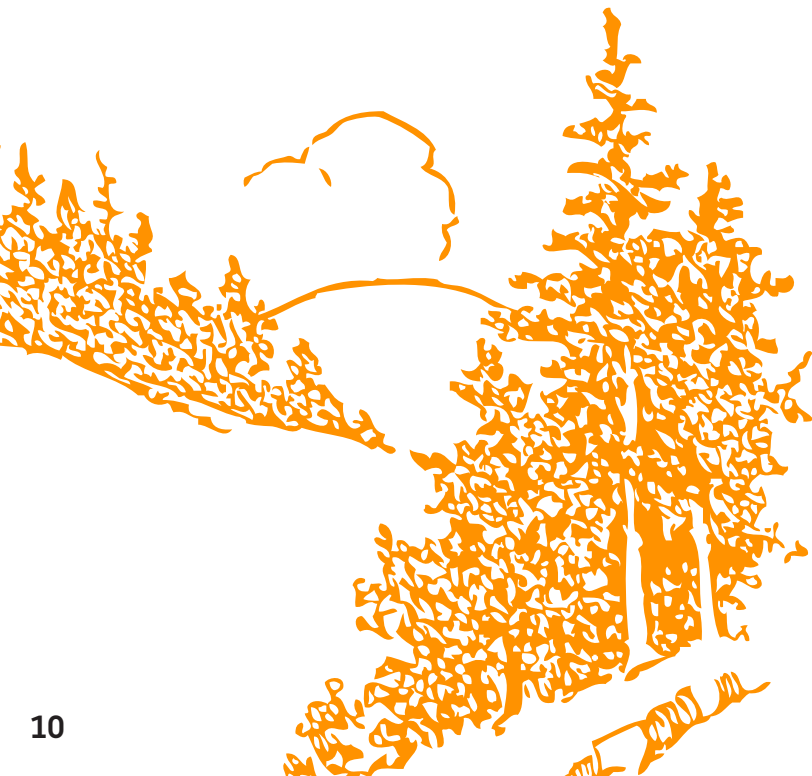
Grunden till ett fortsatt ekonomiskt, socialt och miljömässigt hållbart skogsbruk är ett mångfasetterat skogslandskap som kommer sig av ett omfattande privat skogsägande. Idag ägs endast en femtedel av den svenska av staten, samtidigt som halva skogen ägs av över 300 000 privatpersoner, en fjärdedel ägs av privata aktiebolag och resterande har andra privat ägare såsom Svenska kyrkan.¹ Det är en markant skillnad mot det globala snittet för privat ägande som FN uppskattar till cirka 22 procent.² Detta kommer från ett historiskt fritt legalt ramverk som har skapat förutsättningar och incitament för skogsbruket i Sverige att under lång tid återinvestera i teknik och metoder för långsiktighet. Det leder i sin tur till ett mer hållbart brukande över längre tid då avkastningen på initial investering tar många år att få tillbaka och därmed är beroende av aktiva skogsvårdsinsatser.

Statens viktigaste roll bör därför vara att skapa förutsättningar för en fortsatt utveckling inom det befintliga ramverket och värna om förutsättningarna för en produktiv intressentdialog. Fokus på forskning och utbildning samt en minimal och lyhörd reglering kommer att vara avgörande för den gröna omställningen.

1 Skogsindustrierna (2023). *Ägande*. <https://www.skogsindustrierna.se/om-skogsindustri/vad-gor-skogsindustrin/skogsbruk/agande/>

2 FAO (2020). *Global Forest Resources Assessment 2020 - Key findings*. sid. 9, <https://www.fao.org/3/ca8753en/ca8753en.pdf>

Det bör kompletteras med långsiktigt välfinansierad skogsforskning i nära samarbete med branschens aktörer som får driva en kontinuerlig kompetensutveckling för alla instanser i näringskedjan. Ett bra exempel på när detta samarbete ger resultat är forskning gjord på Sveriges lantbruksuniversitet tillsammans med pappersmassaindustrin och ägarna av kraftvärme, vilka är beroende av flis biprodukten och svartlut utöver den cellulosa som används för fiber. Samarbetet har skapat en näst intill fullständig användning av hela trädet. På senare år har även stora investeringar från petrokemiindustrin resulterat i en lovande utveckling för att utvinna biokemiska alternativ till dagens fossila plast och andra kemiska produkter.

Sveriges fortsatta konkurrenskraft och möjlighet att bidra till ett minskat beroende av fossila råvaror vilar till stor del på en fortsatt utveckling av det hållbara skogsbruket. Därför är det viktigt att fastslå en grundläggande princip om teknikneutralitet och frivillighet. Hur marken brukas och vad den används till är upp till markägaren inom ett regelverk som bygger på dialog och stark tillit. En viktig komponent i detta är att ställa sig bakom det äganderättsstärkande förslaget som behandlar “frivillighet” som presenterades i skogsutredningen, Statens offentliga utredning 2020:73.³ Principen om frivillighet gör att markägare får större beslutanderätt över formellt skyddad skog. Tillsammans med generell hänsyn, som att lämna kantzoner mot vatten och våtmarker, kan privata skogsägare förbättra livsmiljön för många arter samtidigt som utlakning av miljöfarliga tungmetaller och näringsämnen förhindras. Med frihet under ansvar i skogsförvaltningen kan naturvård och äganderätt gå hand i hand.

En annan viktig äganderättsreform är att ta bort kommunernas möjlighet att stoppa höjdförändringar av mark. Kommunernas varierande och funktionsmässigt ifrågasättbara krav vid marklov på privat skogsmark är ett hinder för mindre skogsägare. Marklov innebär att kommunen måste godkänna avsevärda förändringar av markens höjdläge i områden med detaljplan. Idag finns det dessutom flera undantag från kravet på detaljplan, vilket enbart skapar onödigt möjlighet för inskränkande av äganderätten. Därför är det viktigt att kommunerna fräntas möjligheten att kräva marklov och upprätta detaljplan över skogsmarker som de inte har köpt loss för att i närtid exploatera..

3 SOU 2020:73. *Stärkt äganderätt, flexibla skyddsformer och naturvård i skogen*. <https://www.regeringen.se/rattsliga-dokument/statens-offentliga-utredningar/2020/11/sou-202073/>

I dagsläget finns det flera intressen som gör anspråk på skogen. En av de största konflikterna är rennäringens anspråk på ägande och brukande av mark. Denna konflikt är historiskt infekterad och bör behandlas med en objektiv respekt för alla parter samt leda till en slutlig lösning där det går att påvisa vem som har besittningsrätt till alla skogsmarker i landet. Den största delen av konflikterna uppstår dock inte mot mindre aktörer utan mot svenska statens skogsbolag Sveaskog AB, som upprepade gånger helt eller delvis har ignorerat samernas rätt att yttra sig i frågor om avverkning. Detta skadar branschen som helhet då påtryckningar för att “komma till rätta med problemen” har resulterat i en överreglering som ändå inte spelar roll för det statliga bolaget utan bara skadar de mindre aktörerna och i slutändan markägarna.

Sveaskog AB är inte bara dåliga på att ta hänsyn till minoritetsintressen, utan även långsamma på att ta till sig nya innovationer och ses ofta som en kassako för staten. Detta sker på bekostnad av biologisk mångfald, klimat, lagstadgade rättigheter för samerna och andra berörda näringar. Därför bör svenska statens skogsinnehav säljas av, i första hand genom förhandling med samiska intressen vilka bör ges möjlighet att köpa lös de skogsområden man kan bevisa brukas för sina näringar. Alternativt som man kan påvisa har ett kulturhistoriskt värde. Övrig mark bör därefter säljas ut till marknadspris med hänsyn till monopolbildning. Mark som idag ägs av Sveaskog AB men har ett synnerligen högt naturvärde vilket kan evidensbaserat påvisas kan även köpas av staten för att under en samlad myndighet förvalta naturreservat. Därefter ska staten inte köpa tillbaka eller tvinga till sig skogsmark mot markägares vilja.

Staten ska varken bedriva skogsbruk eller expropriera skogsmark och när äganderätten inskränks ska den ersättas. Däremot finns det skäl för att markägare som tar särskilt stor hänsyn till ekosystem eller klimatnyttan, utöver de grundläggande miljökraven, blir kompenserade för detta ekonomiskt. Ett sådant exempel är den statliga ersättningen för frivilligt formellt skyddad skog. Framöver borde det också handla om ekonomiska styrmedel för ökad kolsänka, det vill säga ökat upptag av koldioxid från atmosfären, som exempelvis beskogning av nedlagd jordbruksmark.⁴ Vid införandet av sådana styrmedel finns det god anledning till att studera hur Kalifornien, Nya Zeeland och Australien har tagit hänsyn till osäkerheten i kolsänkornas beständighet när de infört liknande politik.⁵ Redan idag finns det viss möjlighet att söka statliga stöd för beskogning av nedlagd jordbruksmark i Sverige, men då av naturvårdsskäl.⁶

Reformer

- Avveckla Sveaskog AB
- Se till att markägarnas formella skydd av skog bygger på frivillighet
- Ta bort kommunernas möjlighet att kräva marklov
- Ersätt skogsbrukare för ökad kolsänka genom beskogning

4 Naturvårdsverket (2022). *Förslag för ökade kolsänkor i skogs- och jordbrukssektorn*. <https://www.naturvardsverket.se/publikationer/7000/978-91-620-7059-5/>

5 Gren, I. och Zeleke Aklilu, A. (2016). *Policy design for forest carbon sequestration: A review of the literature*. <https://doi.org/10.1016/j.forpol.2016.06.008>

6 Skogsstyrelsen (2023). *Stöd till natur- och kulturmiljövårdsåtgärder i skogen (Nokås)*. <https://www.skogsstyrelsen.se/aga-skog/stod-och-bidrag/nokas/>

Vatten

I hav, sjöar, älvar och bäckar finns marina ekosystem med fiskar, skalldjur, plankton och växter. Det spelar en avgörande roll för den biologiska mångfalden, men också för klimatet. Haven fångar nämligen upp 30 procent av koldioxidutsläppen och producerar hälften av världens syre.⁷ Därutöver har människan nytta av vatten till elproduktion, avlopp och inte minst som dryck. Med smartare lagstiftning kan både människor och fiskar få njuta mer av våra hav och vattendrag.

Ett av de största hoten mot våra hav och sjöar är det offentligt subventionerade överfisket. Problemen med EU:s och Sveriges storskaliga subventioner till fiskerinäringen uppmärksammades förtjänstfullt i en rapport från det tidigare Miljöpartistiska språkröret Maria Wetterstrand och den liberala debattören Mattias Svensson redan 2011.⁸ Samma problem existerar än idag. Obegränsat fiske från allmänna vatten tenderar att leda till minskade fiskbestånd, och statliga pengar till fiskare ger ett ännu större överfiske. Den kraftiga minskningen av mängden torsk är ett tydligt exempel på hur illa det kan gå.⁹ Även fiskenäringen förlorar på kraftigt minskade fiskbestånd. För att få ett hållbart fiske måste alla offentliga stöd till fiskenäringen avskaffas.

7 Naturskyddsföreningen (2021). *Så påverkas haven av klimatförändringar*. <https://www.naturskyddsforeningen.se/artiklar/sa-paverkas-haven-av-klimatforandringar/>

8 Svensson, M. och Wetterstrand, M. (2011). *Fiskesubventioner och andra bottennapp – Nio sätt att förbättra miljön*. <https://timbro.se/miljo/fiskesubventioner-och-andra-bottennapp-nio-satt-att-forbatta-miljon/>

9 Fiskbarometern (2023). *Torsk*. <https://www.fiskbarometern.se/rapport/2022/species/Torsk>

Vattenmiljön hotas även av förstörda havsbottnar och dåligt anpassade vattenkraftverk. För att undvika onödig skada på marint liv bör b ottentrålning förbjudas i marina skyddade områden, i enlighet med SOU 2023:20.¹⁰ Det är motsägelsefullt att ett havsområde kan kallas skyddat när det på samma plats är tillåtet att skrapa havsbotten på växter och djur. Genom att också upprätthålla grundläggande miljökrav på vattenkraft kommer färre laxar och ålar dö i turbiner, men idag har vissa kraftverk miljötillstånd från 1800-talet.¹¹ Därför borde regeringen återstarta den nu pausade omprövningen av vattenkraftverkens miljövillkor. För att förbättra samordningen mellan vattenbruk, vattenkraft och vattenmiljö bör vattenförvaltningen samlas i den nationella Havs- och Vattenmyndigheten och de fem regionala vattenmyndigheterna avskaffas.¹²

Ett annat stort miljöproblem är övergödningen av våra vatten. Läckage av näringsämnen från jordbruk och avlopp leder till algblomningar, syrebrist och bottendöd. Därför borde ett handelssystem för utsläpp av näringsämnen skapas i Östersjöområdet.¹³

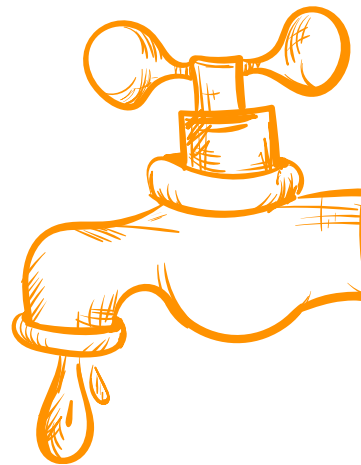
10 SOU 2023:20. *Slutbetänkande av Utredningen om reglering av fiske i marina skyddade områden*. <https://www.regeringen.se/contentassets/8bd-5d09506ee48e086084691969b7141/forbud-mot-bottentrålning-i-marina-skyddade-omraden-sou-202320/>

11 Prop. 2017/18:243. *Vattenmiljö och vattenkraft*. <https://www.regeringen.se/rattsliga-dokument/proposition/2018/04/prop.-201718243>

12 SOU 2019:66. *En utvecklad vattenförvaltning*. <https://www.regeringen.se/contentassets/3ca686d2da744f93a069c71601cf4830/en-utvecklad-vattenforvaltning---volyn-1-och-2-sou-201966/>

13 Havs- och vattenmyndigheten (2021). *Ett handelssystem för minskad övergödning i Östersjöområdet*. <https://www.havochvatten.se/download/18.62bba94b17a1a817967d22c6/1625126665534/Ett%20handelssystem%20f%C3%B6r%20minskad%20%C3%B6verg%C3%B6dning%20i%20%C3%96stersj%C3%B6mr%C3%A5det.pdf>

Samtidigt får inte miljölagstiftningen vara så hårt utformad att samhällsbyggnad stoppas. Ett sådant fall är Sveriges överimplementering av EU:s vattendirektiv som gör att verksamheter som på totalen förbättrar miljön kan stoppas om miljöpåverkan ökar på en specifik punkt.¹⁴ Exempelvis så skulle företaget Ragn-Sells kunna återvinna fosfor och därmed minska sina klimatutsläpp med över motsvarande 20 000 ton koldioxid. Mark- och miljödomstolen avslog miljötillståndet för återvinning av fosfor, för att utsläppet av metaller ökar försumbart i Östersund vilket strider mot miljökvalitetsnormerna.¹⁵ Miljöbalkens undantagsregler för detta måste göras mer ändamålsenliga.

14 5 kap. 4 § miljöbalken

15 M 3275-20. *Ansökan om tillstånd för behandling av askor (återvinning av fosfor) i Helsingborg avslås.* <https://www.domstol.se/nyheter/2021/12/ansokan-om-tillstand-for-behandling-av-askor-atervinning-av-fosfor-i-helsingborg-avslas/>

Slutligen behöver de kommunala taxorna för vatten och avlopp (VA-taxorna) bli mer marknadsmässiga. Vattenbrist och bevattningsförbud är återkommande problem under svenska somrar.¹⁶ På samma gång är förnysetakten i Sveriges ledningsnät så långsam att det skulle ta flera hundra år att byta ut hela nätet, vilket leder till stora läckage och förorenat vatten.¹⁷ Alla dessa problem kan lösas genom att kommunerna sätter högre VA-taxor samtidigt som staten gör det tillåtet för kommuner att fondera VA-intäkter för större investeringar.

Reformer

- Motverka överimplementeringen av vattendirektivet
- Avskaffa fiskesubventionerna
- Förbjud trålfiske i de marina reservaten
- Återstarta omprövningen av vattenkraftverkens miljötillstånd
- Skapa ett handelssystem mot övergödning i Östersjön
- Inför marknadsmässiga taxor för vatten och avlopp
- Avskaffa de regionala vattenmyndigheterna

¹⁶ Lundberg, J. (2019). *Lös vattenbristen med högre priser*. <https://timbro.se/smedjan/smedjan-ekonomi/los-vattenbristen-med-hogre-priser/>

¹⁷ Svenskt Vatten (2023). *Investeringsbehov och framtida kostnader för kommunalt vatten och avlopp*. https://vattenbokhandeln.svenskvatten.se/wp-content/uploads/2023/05/SvensktVatten_Investeringsrapport_2023.pdf

Jord

Det är inte en slump att livsmedel heter just livsmedel - mat är livsviktigt. I tusentals år har människan brukat jorden för att få mat. När jordbrukare får bestämma över sin egen mark och odla sådan mat som konsumenterna tycker smakar gott blir livsmedelsproduktionen och markanvändningen effektiv. Därför behövs en innovationsvänlig jordbrukspolitik utan onödiga statliga regleringar och fossila subventioner.

Människans brukande av jorden är avgörande för livsmedelförsörjningen, men påverkar också djuren, naturen och markens kolbindning. I en värld med färre pollinatörer och mer torka blir jordbruket lidande. Den liberala vägen framåt är äganderätt, marknadsekonomi och färre hinder mot nya innovationer i kombination med att klimatnytta och ekosystemtjänster kompenseras på ett enhetligt och effektivt vis.

Eftersom människor alltid kommer att vilja äta mat kan marknaden lösa livsmedelsförsörjningen på egen hand. Därför finns ingen anledning att ha kvar EU:s jordbruksstöd. När en stor del av betalningen för jordbruket fördelas av EU-byråkrater tvingas jordbrukare att bli bidragsentreprenörer som anpassar sin verksamhet efter EU-bidrag. En mer gynnsam lösning för alla parter vore om jordbrukare blev självständiga företagare som producerade vad folk ville ha. Kostnaden för EU:s planekonomiska jordbrukspolitik bärs inte bara av EU:s skattebetalare utan även av de utomeuropeiska jordbrukare som blir utkonkurrerade. Även de nationella fossila jordbrukssubventionerna, i form av undantag från koldioxidskatt för arbetsmaskiner, bör avskaffas.

Markägare borde få bestämma mer över vilka tekniker och metoder de vill använda på sin egen mark. För att det ska bli möjligt måste EU och Sverige ha en större öppenhet för nya smarta innovationer som kan effektivisera markanvändningen. Med genmodifierade grödor finns stor potential att producera mer mat per kvadratmeter, och därmed lämna större plats åt naturen. En annan möjlighet till klimatnytta från GMO är grödor med mindre utsläpp, såsom ris med 90% lägre metanutsläpp.¹⁸ Dessvärre gör EU:s strikta GMO-lagstiftning att det i princip är omöjligt att odla nya genmodifierade grödor.¹⁹ Nu är ny GMO-lagstiftning på gång på EU-nivå och det är viktigt att den blir liberaliserad och evidensbaserad.

En annan modern metod med potential att minska jordbrukets markanvändning och klimatavtryck är syntetiskt kött som är framställt i laboratorier. Idag används drygt en tredjedel av världens beboeliga landyta till animalieproduktion.²⁰ Både miljön och klimatet skulle tjäna på nya proteinkällor som tar mindre mark i anspråk, såsom labbdlat kött. Labbkött har godkänts i Singapore och USA, men tyvärr inte i EU.²¹

18 SLU (2021). *Award-winning research improves crop quality and reduces climate impact*. <https://www.slu.se/en/Collaborative-Centres-and-Projects/trees-and-crops-for-the-future/c4f/forskarportratt/chuanxin-sun/>

19 SOU 2020:73. *Stärkt äganderätt, flexibla skyddsformer och naturvård i skogen*. <https://www.regeringen.se/rattsliga-dokument/statens-offentliga-utredningar/2020/11/sou-202073/>

20 Our World in Data (2019). *Half of the world's habitable land is used for agriculture*. <https://ourworldindata.org/global-land-for-agriculture>

21 GFI Europe (2023). *Cultivated meat*. <https://gfi-europe.org/cultivated-meat/>

Utöver att producera livsmedel fungerar jordbruksmark även som en naturbaserad kolsänka, genom att lagra kol från döda växtrester och annat organiskt material.²² Precis som att utsläppare ska betala bör de som lagrar koldioxid få betalt, men idag blir markägare inte kompenserade för den klimatnytta som ökad kolbindning i mark medför. Ett sätt att öka kolsänkan i jordbruksmark är att använda biokol. Biokol är en produkt som framställs genom pyrolys, en process där organiskt material, såsom trä, jordbruksavfall eller restprodukter från livsmedelsproduktion, hettas upp under syrefattiga förhållanden. Användningen av biokol i jordbruket ökar markens vattenhållande förmåga och jordbrukets produktivitet samt ser till att mindre kol hamnar i luften i form av koldioxid.²³

22 SLU (2023). *Kolinlagring i jordbruksmark – finns skillnader mellan ekologiska och konventionella jordar?*. <https://www.slu.se/centrumbildningar-och-projekt/epok-centrum-for-ekologisk-produktion-och-konsumtion/vad-sager-forskningen/klimat/kolinlagring-i-jordbruksmark--finns-skillnader-mellan-ekologiska-och-konventionella-jordar/>

23 Babalola, O. A., Oziegbe, O. och Obembe, O. O. (2019). *Significance of biochar application to the environment and economy*. <https://doi.org/10.1016/j.aos.2019.12.006>

En annan väg till ökad naturbaserad kolsänka är våtmarker. Forskning har visat att våtmarker kan lagra upp till 50 gånger mer kol per ytenhet än skogsmark,²⁴ vilket gör dem till ett effektivt sätt att använda marken för att bekämpa klimatförändringarna. Våtmarker hyser många rödlistade arter och fungerar som ett vattenförråd för bevattning. Dessutom kan de bidra till att rena vatten och motverka övergödning.²⁵ Därmed fungerar våtmarker som viktiga kolsänkor och bidrar med ekosystemtjänster som underlättar mänskligt liv på jorden.

De statliga stöden till våtmarker har historiskt varit osäkra och inte fokuserat på klimatnytta utan enbart miljö.²⁶ Ersättning för anläggning av våtmarker bör göras till en mer enhetlig och förutsägbar process som i högre utsträckning tar hänsyn till klimatnyttan. Ett alternativ är att likt Skottland inkorporera privata pengar i systemet med kolkrediter.²⁷

24 Mitsch, W. J., Bernal, B., Nahlik, A. M., Mander, Ü., Zhang, L., Anderson, C. J., Jørgensen S. E. och Brix, H. (2013). *Wetlands, carbon, and climate change*. <https://doi.org/10.1007/s10980-012-9758-8>

25 Naturvårdsverket (2023a). *Därför är våtmarker viktiga*. <https://www.naturvardsverket.se/amnesomraden/vatmark/varfor-ar-vatmarker-sa-viktiga/>

26 Naturvårdsverket (2022)

27 Forestry and Land Scotland (2023). *Carbon Offset Projects*. <https://forestryandland.gov.scot/business-and-services/carbon-offset-partnerships>

Anläggning av våtmarker hindras också av att de omfattas av strandskyddet,²⁸ ett planekonomiskt verktyg som vuxit sig allt för starkt. Strandskyddet handlade ursprungligen om att säkra badplatser till allmänheten genom att hindra landets strandkanter från att belägras av fritidshus.²⁹ Med tiden har emellertid miljöpåverkan kommit att spela en större roll vid försvaret av strandskyddet.³⁰ Det finns goda skäl att skydda viss värdefull natur i närheten av strandkanter. Till exempel kan en skyddszon på några meter mellan åkermark och vattendrag skydda vattnet från övergödning och bidra med pollinering till åkern.³¹ Att som huvudregel stoppa all bebyggelse inom 100 meter från vattnet är dock alldeles för långtgående.

Reformer

- Avskaffa jordbrukssubventionerna
- Liberalisera lagarna för laboratorieframkallat kött och genmodifierade grödor
- Ta bort strandskyddet
- Gör ersättningssystemet till våtmarker enhetligt och mer klimatstyrt
- Ersätt jordbrukare för ökad kolsänka genom biokol

28 SVT (2020) och Naturvårdsverket (2023b)

29 Lindgren, E (2019). *Strandskydd och riksintressen - och mark till bostäder*. https://fores.se/wp-content/uploads/2019/08/Strandskydd-och-riksintressen-och-mark-till-bostader_ONLINE.pdf

30 Naturvårdsverket (2023c). *Strandskydd*. <https://www.naturvardsverket.se/amnesomraden/skyddad-natur/olika-former-av-naturskydd/strandskydd/>

31 SLU (2022). *Skydds zoner för att minimera läckage från åkermark och gynna jordbrukets hållbarhet*. <https://www.slu.se/forskning/kunskapsbank/mark-miljo/skydds-zoner-for-att-minimera-lackage-fran-akermark-och-gynna-jordbrukets-hallbarhet/>

Underjord

I Sverige finns stora mineralfyndigheter under jorden. Dessa kan användas till kärnkraft, vindkraft, solkraft och batterilagring som behövs för den gröna omställningen. Därför måste onödiga statliga hinder mot att gräva stora hål tas bort. På samma gång behövs miljökrav som gör att naturen inte drabbas för hårt av gruvorna.

För att öka konkurrenskraften för den svenska gruvindustrin och främja ekonomisk tillväxt behöver vi förenkla tillståndprocesser för utvinning av metaller och mineraler. Dessa processer tar ofta lång tid och kan vara kostsamma vilket minskar industrins potential att bidra till Sveriges ekonomiska utveckling. En förenkling av tillståndprocesser skulle inte bara hjälpa gruvindustrin utan också minska importen av metaller och mineraler från länder med dåliga arbetsvillkor och bristande mänskliga rättigheter, såsom Kongo och Kina.³²

Samtidigt är det viktigt att hänsyn tas till ekosystemet och den biologiska mångfalden. En möjlig lösning är att använda tekniska innovationer och metoder som kan minimera påverkan på naturen. Till exempel kan användning av rörlig borring och lastbilar med lågt utsläpp minska de negativa effekterna på naturen. Vidare kan regeringen införa riktlinjer som sätter höga krav på miljöskydd och förhindrar skador på biologisk mångfald. Genom att använda en kombination av tekniska innovationer och väl avvägda regleringar kan vi få tillgång till metaller som behövs för den gröna omställningen med minimal påverkan på människor och miljö.

32 EPRS (2022). *Securing the EU's supply of critical raw materials*. [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/ATAG/2022/733586/EPRS_ATA\(2022\)733586_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/ATAG/2022/733586/EPRS_ATA(2022)733586_EN.pdf)

Idag är det vanligt att miljö tillstånd beslutas av mark- och miljödomstolen. Denna instans har ett viktigt ansvar att säkerställa en balans mellan verksamhetens behov och hänsyn till miljön och de boende i området. Men att så många fall ska gå via domstol är kostsamt och tidskrävande. Därför borde fler fall hanteras direkt av relevanta myndigheter som till exempel Naturvårdsverket och länsstyrelser. Det behövs ett skifte från att tillståndsprövning nästan alltid går via domstol och myndigheter blir en motpart till att företag och myndigheter samverkar i ett tidigt stadium.³³ Myndigheter ska inte kunna skippa samrådet och sedan komma med nya synpunkter under domstolsprocessen.³⁴ Dessa förändringar skulle kunna underlätta för företag och organisationer att bedriva verksamhet samtidigt som höga miljöstandarder upprätthålls.

Sverige har en ambitiös klimatpolitik med målet att bli klimatneutrala senast år 2045. För att nå detta mål behöver vi minska vår import av fossila bränslen och öka användningen av fossilfri energi. Denna energiomställning kan underlättas genom att ta bort förbudet mot uranbrytning i Sverige. Uran är en avgörande resurs för kärnkraft, som är en ren och pålitlig energikälla med låga utsläpp av växthusgaser.³⁵ Att tillåta uranbrytning i Sverige har därmed potential att minska vår klimatpåverkan och vårt beroende av fossila bränslen.

33 Jansson, F. (2022). *Miljöbalken är ingen rymdsaga*. <https://timbro.se/smedjan/miljobalken-ar-ingen-rymdsaga/>

34 Svemin (2021). *Svemins reformpaket för effektiva tillståndsprövningar*. https://www.svemin.se/cdn.triggerfish.cloud/uploads/2021/10/svemins_reformpaket_sp.pdf

35 Vattenfall (2023). *Ursprungsmärkning och miljöpåverkan*. <https://www.vattenfall.se/elavtal/energikallor/elens-ursprung/>

Samtidigt är det viktigt att säkerställa att miljökonsekvenserna av uranbrytning minimeras och att höga säkerhetsstandarder upprätthålls. Uranbrytning är en potentiellt farlig verksamhet med risker för radioaktiva utsläpp och förorening av mark och vatten.³⁶ Därför bör det finnas strikta krav på hantering av radioaktivt avfall och återställning av områden som påverkats av uranbrytning. Sådana krav kan främja ansvarsfulla och hållbara produktionsmetoder inom uranbrytningsindustrin.

Utöver att starta nya gruvor kommer vi också att behöva återvinna mer mineral och metaller. Idag designas produkter på ett vis som inte är tillräckligt återvinningsvänligt och processerna för materialåtervinning är underutvecklade. Därför bör det på EU-nivå ställas höga krav på återvinning av kritiska omställningsmetaller, i likhet med EU:s nya batterilagstiftning.³⁷ Genom en mer cirkulär materialanvändning minskar påverkan på miljö och klimat.

Reformer

- Gör myndigheter till första instans för alla miljötillstånd
- Ställ krav på myndigheter att delta i samrådet för att få medverka i domstolsprövning
- Tillåt uranbrytning i Sverige
- Ställ krav på återvinning av kritiska omställningsmetaller på EU-nivå

36 Naturvårdsverket (2023d). *Energins påverkan på miljön*. <https://www.naturvardsverket.se/amnesomraden/klimatomställningen/omraden/klimatet-och-energin/energins-paverkan-pa-miljon/>

37 Council of the EU (2023). *Council adopts new regulation on batteries and waste batteries*. <https://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2023/07/10/council-adopts-new-regulation-on-batteries-and-waste-batteries/>

Referenser

Babalola, O. A., Oziegbe, O. och Obembe, O. O. (2019). *Significance of biochar application to the environment and economy*. <https://doi.org/10.1016/j.aos.2019.12.006>

Council of the EU (2023). *Council adopts new regulation on batteries and waste batteries*. <https://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2023/07/10/council-adopts-new-regulation-on-batteries-and-waste-batteries/>

EPRS (2022). *Securing the EU's supply of critical raw materials*. [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/ATAG/2022/733586/EPRS_ATA\(2022\)733586_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/ATAG/2022/733586/EPRS_ATA(2022)733586_EN.pdf)

FAO (2020). *Global Forest Resources Assessment 2020 - Key findings*. <https://www.fao.org/3/ca8753en/ca8753en.pdf>

Fiskbarometern (2023). *Torsk*. <https://www.fiskbarometern.se/rapport/2022/species/Torsk>

Forestry and Land Scotland (2023). *Carbon Offset Projects*. <https://forestryandland.gov.scot/business-and-services/carbon-offset-partnerships>

GFI Europe (2023). *Cultivated meat*. <https://gfiEurope.org/cultivated-meat/>

Gren, I. och Zeleke Aklilu, A. (2016). *Policy design for forest carbon sequestration: A review of the literature*. <https://doi.org/10.1016/j.forpol.2016.06.008>

Havs- och vattenmyndigheten (2021). *Ett handelssystem för minskad övergödning i Östersjöområdet*. <https://www.havochvatten.se/download/18.62bba94b17a1a817967d22c6/1625126665534/Ett%20handelssystem%20f%C3%B6r%20minskad%20%C3%B6ver%20%C3%96stersj%C3%B6mr%C3%A5det.pdf>

Jansson, F. (2022). *Miljöbalken är ingen rymdsaga*. <https://timbro.se/smedjan/miljobalken-ar-ingen-rymdsaga/>

Lindgren, E (2019). *Strandskydd och riksintressen - och mark till bostäder*. https://fores.se/wp-content/uploads/2019/08/Strandskydd-och-riksintressen-och-mark-till-bostader_ONLINE.pdf

Lundberg, J. (2019). *Lös vattenbristen med högre priser*. <https://timbro.se/smedjan/smedjan-ekonomi/los-vattenbristen-med-hogre-priser/>

M 3275-20. *Ansökan om tillstånd för behandling av askor (återvinning av fosfor) i Helsingborg avslås*. <https://www.domstol.se/nyheter/2021/12/ansokan-om-tillstand-for-behandling-av-askor-atervinning-av-fosfor-i-helsingborg-avslas/>

Mitsch, W. J., Bernal, B., Nahlik, A. M., Mander, Ü., Zhang, L., Anderson, C. J., Jørgensen S. E. och Brix, H. (2013). *Wetlands, carbon, and climate change*. <https://doi.org/10.1007/s10980-012-9758-8>

Naturskyddsföreningen (2021). *Så påverkas haven av klimatförändringar*. <https://www.naturskyddsforeningen.se/artiklar/sa-paverkas-haven-av-klimatforandringar/>

Naturvårdsverket (2022). *Förslag för ökade kolsänkor i skogs- och jordbrukssektorn*. <https://www.naturvardsverket.se/publikationer/7000/978-91-620-7059-5/>

Naturvårdsverket (2023a). *Därför är våtmarker viktiga*. <https://www.naturvardsverket.se/amnesomraden/vatmark/varfor-ar-vatmark-er-sa-viktiga/>

Naturvårdsverket (2023b). *Lagstiftning och vägledning om våtmark*. <https://www.naturvardsverket.se/amnesomraden/vatmark/lagstiftning-och-vagledning/>

Naturvårdsverket (2023c). *Strandskydd*. <https://www.naturvardsverket.se/amnesomraden/skyddad-natur/olika-former-av-naturskydd/strandskydd/>

Naturvårdsverket (2023d). *Energins påverkan på miljön*. <https://www.naturvardsverket.se/amnesomraden/klimatomställningen/omraden/klimatet-och-energin/energins-paverkan-pa-miljon/>

Our World in Data (2019). *Half of the world's habitable land is used for agriculture*. <https://ourworldindata.org/global-land-for-agriculture>

Prop. 2017/18:243. *Vattenmiljö och vattenkraft*. <https://www.regeringen.se/rattsliga-dokument/proposition/2018/04/prop.-201718243>

Skogsindustrierna (2023). *Ägande*. <https://www.skogsindustrierna.se/om-skogsindustrin/vad-gor-skogsindustrin/skogsbruk/agande/>

Skogsstyrelsen (2023). *Stöd till natur- och kulturmiljövårdsåtgärder i skogen (Nokås)*. <https://www.skogsstyrelsen.se/aga-skog/stod-och-bidrag/nokas/>

SLU (2020). *Så bör EU reformera sin GMO-lagstiftning*. <https://www.slu.se/ew-nyheter/2020/2/sa-bor-eu-reformera-sin-gmo-lagstiftning/>

SLU (2021). *Award-winning research improves crop quality and reduces climate impact*. <https://www.slu.se/en/Collaborative-Centres-and-Projects/trees-and-crops-for-the-future/c4f/forskarportratt/chuanxin-sun/>

SLU (2022). *Skyddszoner för att minimera läckage från åkermark och gynna jordbrukets hållbarhet*. <https://www.slu.se/forskning/kunskapsbank/mark-miljo/skyddszoner-for-att-minimera-lackage-fran-akermark-och-gynna-jordbrukets-hallbarhet/>

SLU (2023). *Kolinlagring i jordbruksmark – finns skillnader mellan ekologiska och konventionella jordar?*. <https://www.slu.se/centrumbildningar-och-projekt/epok-centrum-for-ekologisk-produktion-och-konsumtion/vad-sager-forskningen/klimat/kolinlagring-i-jordbruksmark--finns-skillnader-mellan-ekologiska-och-konventionella-jordar/>

SOU 2019:66. *En utvecklad vattenförvaltning*. <https://www.regeringen.se/contentassets/3ca686d2da744f93a069c71601cf4830/en-utvecklad-vattenforvaltning---volyn-1-och-2-sou-201966/>

SOU 2020:73. *Stärkt äganderätt, flexibla skyddsformer och naturvård i skogen*. <https://www.regeringen.se/rattsliga-dokument/statens-offentliga-utredningar/2020/11/sou-202073/>

SOU 2023:20. *Slutbetänkande av Utredningen om reglering av fiske i marina skyddade områden*. <https://www.regeringen.se/contentassets/8bd5d09506ee48e086084691969b7141/forbud-mot-bottenträning-i-marina-skyddade-omraden-sou-202320/>

Svemins (2021). *Svemins reformpaket för effektiva tillståndprocesser*. https://www.svemins.se/cdn.triggerfish.cloud/uploads/2021/10/svemins_reformpaket_sp.pdf

Svenskt Vatten (2023). *Investeringsbehov och framtida kostnader för kommunalt vatten och avlopp*. https://vattenbokhandeln.svensktvatten.se/wp-content/uploads/2023/05/SvensktVatten_Investeringsrapport_2023.pdf

Svensson, M. och Wetterstrand, M. (2011). *Fiskesubventioner och andra bottennapp – Nio sätt att förbättra miljön*. <https://timbro.se/miljo/fiskesubventioner-och-andra-bottennapp-nio-satt-att-forbatta-miljon/>

SVT (2020). *Lantbrukare som bygger miljödammor ”straffas” med strandskydd på sin mark*. <https://www.svt.se/nyheter/lokalt/smaland/strandskydd-satter-kappar-i-hjulet-for-miljoatgarder>

Södra (2021). *Kantzonen – ett livfullt gränsland mellan skog och vatten*. <https://www.sodra.com/sv/se/skog-medlem/aktuellt/sodrakontakt/nyhetsartiklar/2021/nummer-4/kantzonen--ett-livfullt-gransland-mellan-skog-och-vatten/>

Vattenfall (2023). *Ursprungsmärkning och miljöpåverkan*. <https://www.vattenfall.se/elavtal/energikallor/elens-ursprung/>

**LIBERALA
UNGDOMSFÖRBUNDET**